

ANNA KRAJEWSKA

annakraj@uni.lodz.pl

*Opodatkowanie pracy w OECD.
Analiza porównawcza i wnioski dla Polski**

Labour Taxation in OECD. Comparative Analysis and Conclusions for Poland

Słowa kluczowe: opodatkowanie pracy; klin podatkowy; redystrybucja

Keywords: labour taxation; tax wedge; redistribution

Kod JEL: E62; E64; J08

Wstęp

Dane statystyczne OECD dotyczące klina podatkowego stanowią podstawę do pokazania różnic w opodatkowaniu pracy w różnych krajach. Z danych tych wynika, że klin podatkowy w Polsce charakteryzuje się bardzo niską progresywnością, czyli nie uwzględnia sytuacji dochodowej i rodzinnej pracownika. Struktura wewnętrzna klina podatkowego jest również nietypowa ze względu na duży udział składek ubezpieczeniowych. W artykule została podjęta próba pokazania przyczyn odmienności klina podatkowego w Polsce oraz wynikających stąd skutków ekonomicznych i społecznych.

* Artykuł został przygotowany w ramach realizacji projektu Narodowego Centrum Nauki „Instytucje rynku pracy w krajach OECD w okresie globalnego kryzysu” nr DEC-2013/11/BHS4/00684.

1. Poziom klina podatkowego w krajach OECD

Podatki nakładane na pracę, czyli podatki płacone przez osoby otrzymujące dochody z pracy oraz ich pracodawców, obejmują podatek od dochodów osób fizycznych (PIT), składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne pokrywane przez pracowników i pracodawców oraz inne podatki związane z zatrudnieniem pracowników, takie jak np. Fundusz Pracy w Polsce czy *pay roll tax* w niektórych krajach UE.

Klin podatkowy jest ważnym wskaźnikiem pokazującym obciążenia podatkowe pracy. Najprościej można go wyrazić wzorem:

$$\text{Klin podatkowy} = \frac{\text{Podatki nakładane na pracę}}{\text{Koszty pracy}} \times 100\%$$

Podatki nakładane na pracę składają się z następujących elementów:

- podatek od dochodów osób fizycznych wykonujących pracę zarobkową,
- składki na ubezpieczenie społeczne pokrywane przez pracodawcę,
- składki na ubezpieczenie społeczne pokrywane przez pracownika,
- pozostałe podatki związane z zatrudnieniem pracownika.

Z kolei koszty pracy stanowią:

- płace brutto (płace netto + podatek od dochodów osób fizycznych + składki płacone przez pracowników),
- składki pokrywane przez pracodawcę,
- inne podatki związane z zatrudnieniem pracownika.

Obciążenia podatkowe nakładane na pracowników zależą w dużym stopniu od wysokości ich zarobków oraz sytuacji rodzinnej (takich jak liczba dzieci, pracujący lub niepracujący współmałżonkowie). Z tego względu do analizy klina podatkowego najczęściej typuje się osoby samotne, bezdzietne, zarabiające 67% przeciętnego wynagrodzenia¹.

Z danych zamieszczonych w tab. 1 wynika, że przy średniej wartości klina podatkowego dla krajów OECD w 2000 r. w wysokości 33,4% zróżnicowanie było bardzo duże – od 7% w Chile do 51,4% w Belgii i na Węgrzech. W Polsce (37,0%) klin podatkowy był o 3,6 p.p. wyższy niż przeciętny dla OECD.

Tab. 1. Klin podatkowy dla osoby samotnej, bezdzietnej, zarabiającej 67% wynagrodzenia przeciętnego (w %)

Kraje	2000	2007	2008	2014
Australia	25,9	23,7	22,0	22,4
Austria	43,2	44,2	44,5	44,8
Belgia	51,4	49,7	50,3	49,9

¹ 67% wynagrodzenia przeciętnego często jest traktowane jako mediana wynagrodzenia przeciętnego ze względu na koncentrację wysokich zarobków w górnych decylach.

Kanada	27,8	26,6	26,6	26,5
Chile	7,0	7,0	7,0	7,0
Czechy	41,3	40,6	40,1	39,7
Dania	40,8	38,9	38,6	36,4
Estonia	39,8	37,6	37,1	39,0
Finlandia	42,7	38,7	38,7	38,4
Francja	43,9	46,5	46,6	45,2
Niemcy	47,6	47,0	46,5	45,1
Grecja	36,0	36,5	36,3	35,7
Węgry	51,4	46,1	46,8	49,0
Islandia	23,8	27,1	27,6	29,1
Irlandia	18,2	15,0	15,1	22,1
Izrael	23,2	16,9	15,5	13,7
Włochy	43,6	42,9	43,3	42,4
Japonia	23,4	27,8	28,0	30,5
Korea	15,0	16,8	17,4	18,9
Luksemburg	31,2	30,0	28,2	30,4
Meksyk	7,5	11,1	10,9	14,7
Holandia	42,3	33,4	34,1	32,1
Nowa Zelandia	18,6	19,0	18,1	13,4
Norwegia	35,1	34,2	34,2	33,9
Polska	37,0	37,0	33,6	34,8
Portugalia	33,2	32,5	32,1	35,0
Słowacja	40,6	35,5	36,1	38,6
Słowenia	42,6	40,9	40,3	38,6
Hiszpania	34,9	35,7	34,1	37,3
Szwecja	48,6	43,3	42,6	40,5
Szwajcaria	20,2	19,7	19,1	19,5
Turcja	39,1	41,9	37,6	36,0
Wielka Brytania	29,1	30,9	29,7	26,4
Stany Zjednoczone	28,3	28,0	27,1	29,4
OECD	33,4	32,4	31,9	32,2

Źródło: [OECD iLibrary].

W 2014 r. klin podatkowy w OECD uległ obniżeniu do 32,2% i zawierał się w granicach od 7% (Chile) do 49,9% (Belgia). Największy klin podatkowy (powyżej 40%) odnotowano w następujących krajach: Belgia, Węgry, Niemcy, Grecja, Austria, Włochy i Szwecja. Z kolei klin podatkowy niższy niż 20% występował w Chile, Izraelu, Nowej Zelandii, Meksyku, Korei i Szwajcarii.

2. Obciążenia podatkowe pracy a poziom wynagrodzeń

W tab. 2 zostały przedstawione dane dotyczące klina podatkowego dla osoby samotnej i bezdzietnej otrzymującej wynagrodzenie w wysokości 67%, 100% i 167% płacy przeciętnej. Spośród wszystkich krajów OECD wybrano pięć krajów charakteryzujących się najwyższym stopniem redystrybucji, czyli różnica między

opodatkowaniem osób o dochodach najwyższych i najniższych była największa, oraz pięciu krajów, w których obciążenia podatkowe charakteryzowały się najmniejszym stopniem progresywności².

Tab. 2. Klin podatkowy dla osoby samotnej o różnym poziomie płacy, bezdzietnej, 2013 r. (w %)

Kraje	Klin podatkowy dla:			Różnica między kolumną 4 i 2
	67%	100%	167%	
	płacy przeciętnej			
1	2	3	4	5
Irlandia	21,0	26,6	38,5	17,5
Luksemburg	29,9	37,0	44,3	14,4
Portugalia	34,7	41,1	47,4	12,7
Grecja	36,9	41,6	49,2	12,3
Finlandia	37,6	43,1	48,9	11,3
Japonia	30,3	31,6	34,5	4,2
Estonia	38,7	39,9	40,8	2,1
Polska	34,7	35,6	36,2	1,5
Chile	7,0	7,0	7,8	0,8
Węgry	49,0	49,0	49,0	0
OECD	32,2	35,8	40,3	8,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Taxing Wages 2014].

W grupie krajów wykorzystujących opodatkowanie pracy jako narzędzie re-dystrybucji dochodów znalazły się kraje Unii Europejskiej: Irlandia, Luksemburg, Portugalia, Grecja, Finlandia. Wśród państw, które niemal w jednakowym stopniu opodatkowują dochody z pracy niezależnie od ich wysokości znalazła się Polska (na 32. miejscu wśród 34 krajów OECD). Osoba zarabiająca 167% płacy przeciętnej płaci podatek tylko 1,5 p.p. wyższy niż osoba otrzymująca dwa i pół raza mniej (czyli 67% płacy przeciętnej). Przeciętnie w OECD osoby zarabiające 167% płacy przeciętnej są obciążone wyższymi o 8,1 p.p. podatkami związanymi z pracą.

3. Obciążenia podatkowe pracy a sytuacja rodzinna podatnika

W tab. 3–6 przedstawiono klin podatkowy dla osób o różnym poziomie zarobków i różnej sytuacji rodzinnej w celu pokazania, w jakich krajach jest uwzględniania re-dystrybucyjna i prorodzinna funkcja podatków.

² Na takiej samej zasadzie zostały dobrane kraje przedstawione w tab. 3–6.

Tab. 3. Klin podatkowy dla osoby samotnej, zarabiającej 67% płacy przeciętnej, bezdzietnej oraz posiadającej dwoje dzieci, 2013 r. (w %)

Kraje	Osoba samotna bez dzieci	Osoba samotna z dwojgiem dzieci	Różnica między kolumną 2 i 3
1	2	3	4
Irlandia	21,0	-24,9 ¹⁾	x
Nowa Zelandia	13,3	-17,1 ¹⁾	x
Kanada	26,3	-6,3 ¹⁾	x
Australia	21,8	-2,9 ¹⁾	x
Słowenia	38,5	13,0	25,5
Polska	34,7	29,6	5,1
Turcja	36,5	35,5	1,0
Korea	18,3	17,4	0,9
Chile	7,0	6,1	0,9
Meksyk	13,9	13,9	0
OECD	32,2	17,2	15,0

¹⁾ wynagrodzenie netto gospodarstw domowych samotnych rodziców posiadających dwoje dzieci oraz zarabiających 67% płacy przeciętnej przewyższa ich wynagrodzenie brutto. Wynika to ze specjalnych dodatków adresowanych do tej grupy gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Taxing Wages 2014].

Szczególnie interesujące informacje zawiera tab. 3 prezentująca klin podatkowy dla osoby samotnej, zarabiającej 67% płacy przeciętnej, bezdzietnej oraz otrzymującej takie samo wynagrodzenie i wychowującej dwoje dzieci. Okazuje się, że w czterech krajach OECD wynagrodzenie netto osoby samotnej z dwojką dzieci przewyższa jej wynagrodzenie brutto, gdyż otrzymuje ona specjalne dodatki prorodzinne. Sytuacja taka występuje w Irlandii, Nowej Zelandii, Kanadzie i Australii. W Irlandii różnica jest najwyższa, gdyż subsydia wynoszą prawie 25% wynagrodzenia. W dalszych czterech krajach: Słowenii, Luksemburgu, Danii i Czechach – dla osób samotnych uzyskujących niskie wynagrodzenia klin podatkowy jest o 25% niższy niż dla osób bezdzietnych.

Polska znajduje się niestety wśród pięciu krajów, dla których różnica między klinem podatkowym dla nisko wynagradzanych osób samotnych i obciążonych dziećmi jest najniższa (5,1 p.p. wobec 15 p.p. przeciętnie dla OECD).

Tab. 4. Klin podatkowy dla osoby samotnej uzyskującej płacę przeciętną, bez dzieci oraz dla małżeństwa, w którym pracuje jedna osoba uzyskująca płacę przeciętną, z dwojką dzieci, 2013 r. (w %)

Kraje	Osoba samotna bez dzieci	Osoba samotna z dwojgiem dzieci	Różnica między kolumną 2 i 3
1	2	3	4
Czechy	42,4	20,5	21,9
Słowenia	42,3	23,1	19,2
Irlandia	26,6	6,8	19,1
Węgry	49,0	34,1	15,9
Niemcy	49,3	33,7	15,6

Polska	35,6	29,8	5,8
Izrael	20,7	17,4	3,3
Japonia	21,4	19,0	2,4
Turcja	38,6	37,4	1,2
Meksyk	19,2	19,2	0
Chile	7,0	7,0	0
OECD	35,8	26,3	9,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Taxing Wages 2014].

Tab. 5. Klin podatkowy dla osoby samotnej otrzymującej wynagrodzenia na poziomie 167% płacy, bez dzieci oraz dla małżeństwa – jedno z nich uzyskuje płacę przeciętną, a drugie 67% płacy przeciętnej, posiadają dwójkę dzieci, 2013 r. (w %)

Kraje	Osoba samotna bez dzieci	Osoba samotna z dwojgiem dzieci	Różnica między kolumną 2 i 3
1	2	3	4
Luksemburg	44,3	24,3	19,9
Irlandia	38,5	19,2	19,3
Belgia	60,9	48,7	12,2
Słowenia	46,1	34,3	11,8
Szwecja	50,5	38,9	11,6
Estonia	40,8	36,3	4,5
Korea	22,9	19,0	3,9
Polska	36,2	32,5	3,7
Turcja	42,1	38,8	3,3
Chile	7,8	6,6	1,2
OECD	40,3	31,2	9,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Taxing Wages 2014].

W tab. 4–6 jest pokazany klin podatkowy dla różnych gospodarstw domowych, czyli dla:

- osoby samotnej, bezdzietnej, uzyskującej płacę przeciętną oraz dla małżeństwa, w którym pracuje jedna osoba uzyskująca płacę przeciętną i jest obciążona dwójką dzieci (tab. 4),
- osoby samotnej, bezdzietnej, uzyskującej wynagrodzenie na poziomie 167% oraz dla małżeństwa dysponującego tymi samymi dochodami, ale z dwójką dzieci (tab. 5),
- małżeństwa o łącznych zarobkach w wysokości 133% płacy przeciętnej, bezdzietnego i wychowującego dwójkę dzieci (tab. 6).

Z danych wynika, że występują duże różnice w opodatkowaniu pracy rodzin bezdzietnych i wychowujących dzieci. Okazuje się, że klin podatkowy w Luksemburgu, Irlandii, Słowenii, Czechach i na Węgrzech należy do najbardziej progresywnych

wśród krajów OECD. Kraje te najczęściej znajdowały się na początku omawianych tabel. Z kolei klin podatkowy najmniej progresywny oraz w najmniejszym stopniu uwzględniający sytuację finansową i rodzinną podatnika występuje w Turcji, Chile, Meksyku i Korei, a także w Polsce. We wszystkich analizowanych przypadkach poziom redystrybucji w Polsce znacznie odbiegał od przeciętnego w krajach OECD.

Tab. 6. Klin podatkowy dla pracującego małżeństwa o zarobkach: 100% i 33% płacy przeciętnej, jedno z nich nie ma dzieci, a drugie ma dwoje dzieci, 2013 r. (w %)

Kraje	Małżeństwo bez dzieci	Małżeństwo z dwojgiem dzieci	Różnica między kolumną 2 i 3
1	2	3	4
Węgry	47,7	36,2	11,5
Czechy	40,2	29,7	10,5
Słowenia	40,0	30,5	9,5
Luksemburg	28,3	18,8	9,5
Austria	45,2	38,1	7,1
Polska	34,7	31,3	3,4
Grecja	42,0	40,6	1,4
Korea	20,3	18,9	1,4
Hiszpania	37,5	36,4	1,1
Turcja	38,4	38,1	0,5
Meksyk	16,9	16,9	0
OECD	32,9	28,3	4,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Taxing Wages 2014].

4. Struktura klina podatkowego

Klin podatkowy składa się z dwóch zasadniczych części: podatku od dochodów osób fizycznych otrzymujących dochody z pracy (PIT) oraz składek ubezpieczeniowych, którymi obciążeni są pracownicy i pracodawcy. Pozostałe podatki obciążające pracę występują tylko w niektórych krajach, a ponadto rzadko są większe niż 1 p.p. całego klina podatkowego. Zostaną w związku z tym pominięte w tej analizie.

W krajach OECD występują bardzo duże różnice w obciążeniach pracy tymi dwoma elementami klina podatkowego. W Nowej Zelandii składek ubezpieczeniowych nie płać ani pracownicy, ani pracodawcy. Jeszcze stosunkowo niedawno (kilkanaście lat temu lub najwyżej dekadę wcześniej) składek na ubezpieczenie społeczne nie płacono też w Australii, Danii, Islandii, Irlandii, Kanadzie i Korei. Obecnie w krajach tych składki także stanowią stosunkowo nieduży udział w całkowitym klinie podatkowym, a ponadto z reguły obciążenia te dotyczą tylko lub głównie pracodawców [A Business View..., 2000]. Na początku tab. 7 znalazły się kraje o niskich składkach ubezpieczeniowych, w których ciężar zabezpieczenia podstawowych potrzeb socjalnych spoczywa na pozostałych elementach systemu

podatkowego, a zwłaszcza na podatku dochodowym od osób prawnych (który np. w Danii jest bardzo wysoki).

W dolnej części tabeli znalazły się kraje, w których w klinie podatkowym (niezależnie od jego absolutnej wielkości) udział procentowy składek ubezpieczeniowych był największy. W krańcowym przypadku (Chile) klin podatkowy (7%) w całości składał się ze składki ubezpieczeniowej pokrywanej przez pracownika³. W grupie tej znalazły się też trzy kraje z Europy Środkowej (Czechy, Słowacja i Polska) oraz Grecja. Udział procentowy podatku dochodowego w całkowitym klinie podatkowym zawierał się w przedziale od 16,6% (Polska) do 20,8% (Czechy). W krajach tych (z wyjątkiem Polski) w większym stopniu składkami są obciążeni pracodawcy. W Polsce przewaga w obciążeniu pracowników jest niewielka (43% klina podatkowego to składki pracownika, a 40,4% stanowią składki pracodawcy).

Tab. 7. Struktura klina podatkowego dla osoby samotnej, bezdzietnej, uzyskującej płacę przeciętną, 2013 r. (w %)

Kraj	Klin podatkowy	W tym			Struktura klina w %		
		PIT	Składki pracownika	Składki pracodawcy	PIT	Składki pracownika	Składki pracodawcy
Nowa Zelandia	16,9	16,9	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Dania	38,2	35,8	2,7	0,0	93,7	6,3	0,0
Australia	27,4	21,8	0,0	5,6	79,6	0,0	20,4
Islandia	33,4	25,9	0,4	7,1	77,5	1,2	21,3
Norwegia	37,3	18,9	6,9	11,5	50,7	18,5	30,8
Czechy	42,4	8,8	8,2	25,4	20,8	19,3	55,9
Słowacja	41,1	7,1	10,2	23,8	17,3	24,8	57,9
Grecja	41,6	7,1	12,9	21,5	17,1	31,0	51,9
Polska	35,6	5,9	15,3	14,4	16,6	43,0	40,4
Chile	7,0	0,0	7,0	0,0	0,0	100,0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [“OECD Economic Outlook”, 2013].

Struktura klina podatkowego w Polsce jest nietypowa. Polska znalazła się na przedostatnim miejscu wśród krajów OECD pod względem udziału procentowego składek w całkowitym klinie podatkowym (83,4%). Wysoki udział składek na ubezpieczenie społeczne jest przez przedsiębiorców źle oceniany, gdyż prowadzi do wzrostu kosztów pracy i obniża konkurencyjność polskich przedsiębiorstw. Obniżenie udziału składek ubezpieczeniowych w relacji do dochodów budżetowych z podatków oraz do PKB jest jednak trudne ze względu na sytuację na rynku pracy. Z danych GUS wynika, że w 2013 r. na 9 566 000 osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy przypadało 7 556 000 emerytów i rencistów oraz 2 136 800 zarejestrowanych bezrobotnych [GUS, 2014, s. 242, 252, 282].

³ W Chile w 2013 r. płaca przeciętna wynosiła ok. 700 USD (ok. 8400 USD rocznie), a podatek dochodowy płacą osoby zarabiające powyżej 10 000 USD rocznie.

Podsumowanie

Przedstawione dane statystyczne umożliwiają sformułowanie następujących wniosków. Po pierwsze, poziom klina podatkowego w Polsce jest na tle krajów OECD umiarkowany. Wykorzystując najczęściej używaną miarę klina podatkowego (osoba samotna, bezdzietna, zarabiająca 67% płacy przeciętnej), klin podatkowy w Polsce w 2013 r. (34,7%) był nieco wyższy niż przeciętny dla OECD (32,2%). Dla płacy przeciętnej był niemal identyczny (odpowiednio 35,6% oraz 35,8%), a dla zarobków na poziomie 167% płacy przeciętnej był nawet niższy (36,2% w Polsce wobec 40,3% dla OECD). Po drugie, struktura wewnętrzna klina podatkowego w Polsce jest nietypowa ze względu na duży udział składek ubezpieczeniowych. Składki stanowiły 83,4% klina podatkowego, co sytuowało Polskę na przedostatnim miejscu wśród krajów OECD. Po trzecie, klin podatkowy w Polsce charakteryzuje się bardzo małą progresywnością i nie pełni funkcji redystrybucyjnej. Dotyczy to zarówno podatników uzyskujących różne dochody z pracy (67%, 100%, 167% płacy przeciętnej), jak i gospodarstw domowych charakteryzujących się różną sytuacją dochodową i rodzinną wyrażającą się liczbą dzieci pozostających na utrzymaniu podatnika⁴.

Wymienione konkluzje skłaniają do kilku pytań:

- 1) Dlaczego tak się w Polsce dzieje? Co sprawiło, że klin podatkowy w Polsce tak mocno różni się od klina w innych krajach i dlaczego Polska znajduje się na końcu rankingu we wszystkich tabelach?
- 2) Jakie są tego skutki ekonomiczne i społeczne?
- 3) Co należy robić (rekomendacje)?

Analizując klin podatkowy w Polsce, należy wrócić do początków reformy podatkowej. Przed reformą pracownicy zatrudnieni w sektorze publicznym nie płacili podatku dochodowego. Przedsiębiorstwa płaciły 20% podatku od funduszu płac oraz składki na ubezpieczenie społeczne. W 1992 r. wprowadzono PIT z trzema stawkami: 20%, 30%, 40%. Pierwsza skala podatkowa (20%) została tak określona, że znalazło się w niej ponad 90% podatników. Pozwoliło to wprowadzić powszechny podatek dochodowy sprawnie i bez oporu społecznego. Oznaczało to jednak poważne ograniczenie funkcji redystrybucyjnej. W 2009 r. po przejściu na skalę dwustopniową (18% i 32%) aż 98,4% podatników rozliczało się według pierwszej skali podatkowej (18%) [Ministerstwo Finansów, 2009].

Wysoki poziom klina podatkowego w Polsce przy równocześnie niskiej jego progresywności prowadzi do wielu ujemnych skutków. Wymienić tu należy zwłaszcza:

- wzrost bezrobocia w grupie osób o niskich kwalifikacjach i niskich zarobkach (trudno wejść na rynek pracy i trudno się na nim utrzymać),

⁴ Na niską progresywność klina podatkowego w Polsce zwraca też uwagę E. Kryńska [por. Kryńska, 2014].

- nieprawidłowe funkcjonowanie rynku pracy i rozwój szarej strefy w celu unikania podatków (z jednej strony dotyczy to grupy zawodowej dobrze wynagradzanej, która w celu „optymalizacji” podatkowej wybiera kontrakty menedżerskie lub samozatrudnienie, a z drugiej tzw. umowy śmieciowe – nisko płatne i obciążone dużą dozą niepewności),
- pogłębianie się ubóstwa wśród osób o niskich zarobkach oraz obciążonych dziećmi.

Badania prowadzone w różnych okresach transformacji polskiej gospodarki [Piasecki i in., 2001] wskazują, że dla ponad połowy pracodawców wysoki klin podatkowy stanowi główną przyczynę rozwoju szarej strefy. Według niektórych badań wysokie pozapłacowe koszty pracy stanowiły ważną barierę rozwoju. Wskazywało na to od ponad 60% właścicieli małych i średnich firm [Ranking..., 2011] do nawet 80% respondentów [Wyrzykowski, 2013, s. 153–155].

Co w tej sytuacji można zrobić? Po pierwsze, niezbędne jest zwiększenie progresywności klina podatkowego. Można tego dokonać przez: 1) zwiększenie progresywności PIT, m.in. podnosząc kwotę wolną od podatku, zwiększając liczbę progów podatkowych, rozszerzając zakres ulg podatkowych⁵ (w Polsce progi skali podatkowej oraz kwota wolna nie ulegały zmianie od 2009 r.), 2) wprowadzenie ulg lub zwolnień ze składek ubezpieczeniowych, np. dla pracowników o najniższych dochodach, niewykwalifikowanych, podejmujących pierwszą pracę itp. Po drugie, budżet państwa powinien w większym stopniu sięgać do innych źródeł finansowania, m.in. przez podniesienie opodatkowania kapitału, wprowadzenie podatku katastralnego, a także konsekwentną walkę z szarą strefą.

Rekomendacje te są zgodne z zaleceniami ministrów finansów krajów należących do strefy euro. W końcu 2014 r. na nieoficjalnym spotkaniu w Mediolanie postulowali oni obniżenie kosztów pracy. Uważali, że umożliwi to osiągnięcie trzech ważnych celów, takich jak: pobudzenie wzrostu gospodarczego, wzrost zatrudnienia oraz wzrost popytu konsumpcyjnego.

Bibliografia

- A Business View on Tax Competition*, “European Taxation”, September 2000.
European Commission, *Taxation Trends in the European Union Focus on the Crisis: The Main Impact on EU Tax Systems*, Eurostat 2011.
GUS, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014.
Kryńska E., *Labour Taxation in Poland Compared To The Other OECD Countries*, “Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe” 2014, Vol. 17, No. 3.
Ministerstwo Finansów, *Informacja dotycząca rozliczania podatku dochodowego od osób fizycznych w 2009 r.*, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa 2009.

⁵ Działania takie stają się coraz bardziej popularne w wielu krajach [por. European Commission, 2011].

“OECD Economic Outlook” 2013, Vol. 94.

OECD iLibrary [data dostępu: 19.06.2015].

Piasecki B., Rogut A., Stawasz R., Johnson S., Smallbone D., *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, PARP, Warszawa 2001.

Ranking największych barier w działalności firm, BCC i Instytut GFK, Warszawa 2011.

Taxing Wages 2014, OECD 2014.

Wyrzykowski W., *Podatkowe uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w Polsce*, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2013.

Labour Taxation in OECD. Comparative Analysis and Conclusions for Poland

OECD statistical data on tax wedge is a convenient and reliable tool which can be used to show differences in labour taxation between countries. The analysis of this data shows very little progressiveness of the Polish tax wedge which means that it does not take the employee's income level and his/her family situation under consideration. Moreover, the internal structure of the Polish tax wedge is also quite unusual because of the high share of insurance contributions. This article is aimed at finding the reasons why Polish tax wedge is so different compared with other countries and defining the economic and social consequences of these differences.

Opodatkowanie pracy w OECD. Analiza porównawcza i wnioski dla Polski

Dane statystyczne OECD dotyczące klina podatkowego stanowią podstawę do pokazania różnic w opodatkowaniu pracy w różnych krajach. Z danych tych wynika, że klin podatkowy w Polsce charakteryzuje się bardzo niską progresywnością, czyli nie uwzględnia sytuacji dochodowej i rodzinnej pracownika. Struktura wewnętrzna klina podatkowego jest również nietypowa ze względu na duży udział składek ubezpieczeniowych. W artykule została podjęta próba pokazania przyczyn odmienności klina podatkowego w Polsce oraz wynikających z tego skutków ekonomicznych i społecznych.